

Nr 165.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter; given Stockholms slott den 27 mars 1917.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

Lag

om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter.

Härigenom förordnas, att 10, 23, 25 och 41 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter skola erhålla följande ändrade lydelse samt att till nämnda lag skall fogas ett nytt kapitel, innehållande två paragrafer av nedan angivna lydelse, och att med anledning av sagda tillägg lagens överskrift skall lyda som följer:

Lag angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter.

10 §.

Den, som erhållit koncession, äge uteslutande rätt att, med de villkor och inskränkningar denna lag innehåller, inom det område koncessionen omfattar eftersöka samt bearbeta och tillgodogöra sig därstädes befintliga stenkolsfyndigheter ävensom de eldfasta leror, vilka i sammanhang med sådana fyndigheter förekomma.

Övriga på djupet anträffade mineraliska ämnen inom området för koncessionen må även av koncessionsinnehavaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för arbetets ändamålsenliga drivande, och äge koncessionsinnehavaren därav använda vad för gruvdriftens ändamål behöves. Vad sålunda icke användes må innehavaren av koncessionen ock behålla, så framt det icke av jordägaren mot erläggande av gottgörelse för brytnings- och uppfodringskostnader avhämtas inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordägarens rätt i detta avseende utövas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen, av kronoåbon eller boställsinnehavaren.

Är mineralfyndighet inom området inmutad, vare lag som i 17 § sägs.

23 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen, skall kronoåbon eller boställsinnehavaren njuta den jordägaren enligt 22 § tillkommande avgift till godo.

25 §.

Fråga om beloppet av den avgift, som enligt 22 § tillkommer annan jordägare än kronan eller som enligt 23 § tillgodonjutes av kronoåbo eller boställsinnehavare, skall, där överenskommelse ej kan träffas, prövas av skiljemän, såsom i 19 § är föreskrivet.

Huru beloppet av den avgift, som jämlikt 22 § tillkommer kronan såsom jordägare, skall bestämmas, därom förordnar Konungen.

41 §.

Över stenkolsgruva, som är under arbete, skall, där icke gruvan i sin helhet är från dagen fullt åskådlig, finnas fullständig och noggrann gruvkarta (markscheiderkarta) i skala 1 : 1,500; och böra nya gruvarbeten å kartan inläggas inom utgången av februari månad året efter det, under vilket de utförts.

Gruvkarta skall, på bekostnad av koncessionsinnehavaren, upprättas av bergstjänsteman eller annan, som av bergsöverstyrelsen förklarats behörig att verkställa gruvmätningar; börande så väl kartan som kompletteringsarbetena uppgöras i två exemplar, därav det ena skall finnas vid gruvan eller på tillsägelse vara för bergmästaren eller jordägare därstädes tillgängligt, och det andra insändas till bergsöverstyrelsen.

Försummar koncessionsinnehavare vad sålunda är föreskrivet, vare straffet böter från och med tio till och med etthundra kronor, och äge bergmästaren låta å hans bekostnad karta upprättas eller kompletteras.

6 KAP.

Om saltfyndigheter.

49 §.

Rättighet att för tekniskt utvinnande av salt eftersöka och bearbeta saltfyndighet är beroende på koncession, som meddelas av Konungen.

Med saltfyndighet förstås i denna lag fyndighet, innehållande stensalt eller andra salter, vilkas förekomstsätt är likartat med stensaltets.

50 §.

Vad här ovan i 2—5, 7—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Har någon, innan denna lag trätt i kraft, förvärvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogenhet för honom att, vad stenkolsfyndighet angår, njuta jordägarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag, i vad den avser 23 § i lagen den 28 maj 1886, ej äga tillämpning emot den, som före denna lags trädande i kraft gjort ansökning om tillstånd att eftersöka och bearbeta stenkolsfyndighet.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 26 januari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLEMBERG,
Statsråden HASSELROT,
von SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och chefen för jordbruksdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot

kommerskollegiets underdåniga skrivelser *dels* den 29 april 1916 med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter *dels* ock den 22 november 1916 med förslag till bestämmelser för tillgodoseende av statens intressen vid blivande djupborrningar efter stenkol i Skåne.

Härvid anförde föredragande departementschefen följande:

»Gruvstadgan den 12 januari 1855 upptog bland inmutningsbara mineralfyndigheter även stenkol. Genom nådiga kungörelsen den 24 maj 1872 blev emellertid, med inställande tillsvidade av tillämpningen av gruvstadgans bestämmelse om stenkol såsom föremål för inmutning, förordnat att, intill dess annorlunda kunde stadgas, mutsedlar å stenkol icke finge

utfärdas. Och enligt den förnyade gruvstadgan den 16 maj 1884 är stenkolsfyndighet icke vidare föremål för inmutning. I motiven till sistnämnda stadga anfördes, att en av de största svårigheterna vid den svenska gruvlagstiftningen berott därpå, att stenkol och andra mineralfyndigheter sammanförts i en författning, ehuru de förhölle sig fullkomligt olika såväl till förekomstsätt och gruvdrift som till vidden och beskaffenheten av den mark, vilken vid bearbetandet toges i anspråk; bestämmelserna om stenkol såsom föremål för gruvarbete borde därför uteslutas ur gruvstadgan och upptagas i en särskild författning. Den sålunda föreslagna speciallagstiftningen kom till stånd genom lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter. I motsats till den förnyade gruvstadgan, i vilken inmutningsrätten bibehållits, är stenkolslagen byggd på koncessionssystemet; rättigheten att eftersöka och bearbeta stenkolsfyndighet beror på Kungl. Maj:ts tillstånd.

Enligt den nu gällande liksom enligt 1855 års gruvstadga har jordägaren en viss rätt till delaktighet i mineralfyndighet, som inmutats å hans mark. Denna jordägarandel innebär, enligt 16 § av 1884 års stadga, att jordägaren må till hälften med inmutaren deltaga i gruvarbetet och den därav fallande vinsten. Angående jordägarandelen å kronojord hava bestämmelser meddelats i 17 § av sistnämnda stadga. Sagda paragraf innehöll i den ursprungliga lydelsen, att å kronojord, som innehades under ständig besittningsrätt, vartill hänfördes jämväl gruvskog, eller som vore till boställe anslagen eller blivit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, skulle kronoåbon, boställsinnehavaren eller den, som eljest innehade besittningsrätten, njuta jordägarandelen till godo; begagnade han denna, ägde han sedermera behålla den som sin enskilda tillhörighet. Å annan kronojord skulle jordägarandelen tillkomma inmutaren. — För den ändring, som sedermera vidtagits i förevarande stadganden, skall jag i det följande redogöra.

Gruvstadgans bestämmelser om jordägarandel motsvaras i stenkolslagen av föreskrifter om avgift till jordägaren. Enligt lagens 22 § skall ägare av jord inom det område, varå koncession meddelats, vara berättigad att, utan deltagande i kostnaden för arbetet, av koncessionsinnehavaren erhålla en avgift, motsvarande värdet av en sjuttiofemtedel av de stenkol och eldfasta leror, som å området vinnas och i dagen uppfordras. Beträffande kronojord har — i anslutning till nyssnämnda i 17 § gruvstadgan givna bestämmelser — föreskrivits i lagens 23 §, att å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen eller blivit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, skall kronoåbon, boställsinnehavaren eller den, som eljest innehar besittningsrätten, tillgodo-

njuta nyssnämnda, jordägaren tillkommande avgift. Å annan kronojord är koncessionsinnehavaren befriad från avgift.

De nämnda ursprungliga bestämmelserna i 17 § gruvstadgan inneburo, att kronan i det stora hela eftergivit sin rätt såsom jordägare. En förändring därutinnan kom emellertid till stånd genom lagen den 20 oktober 1899 om ändrad lydelse av vissa paragrafer i gruvstadgan. Enligt den avfattning, som 17 § därigenom erhöll, har i fråga om kronojord, som innehaves under ständig besittningsrätt, vartill hänföres jämväl gruvskog, eller som är till boställe anslagen, någon ändring icke gjorts i vad förut gällde. Å annan kronojord äger kronan begagna sin jordägarandel. Gör kronan icke detta, njuter inmutaren jordägarandelen till godo, men han är därvid skyldig att till kronan erlägga en årlig avgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen av värdet av de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfordrats. Har någon före ikraftträdandet av 1899 års lag förvärvat besittningsrätt till kronojord, tillämpas emellertid de förut gällande bestämmelserna om jordägarandelen.

Samma den 20 oktober 1899 utfärdades nådig kungörelse om begagnande av kronans jordägarandel i gruva. Enligt § 1 i nämnda kungörelse skall kronans jordägarandel utbjudas å arrende; den årliga arrendeavgiften skall jämlikt § 4 motsvara viss del av värdet av de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfordrats ur gruvan. Arrendeavgiftens belopp skall enligt § 13 å kronans sida bestämmas av en särskild nämnd. Angående nämndens tillsättande äro stadganden meddelade i 1 § av nådiga kungörelsen den 15 november 1907 med föreskrifter i fråga om bestämmandet å kronans sida av beloppet utav den arrendeavgift, som skall erläggas för kronans jordägarandel i gruva, m. m. Enligt 2 § av sist omförmälda kungörelse skall samma nämnd jämväl å kronans sida bestämma beloppet av den avgäld, som jämlikt 17 § gruvstadgan skall utgå i det fall, då kronan ej begagnar sin jordägarandel.

Den ändring, som för ett bättre tillvaratagande av kronans rätt blivit genom lagen den 20 oktober 1899 vidtagen i 17 § gruvstadgan, har icke genomförts i fråga om motsvarande regler i stenkolslagen. Den bristande överensstämmelsen mellan gruvstadgans och stenkolslagens nuvarande föreskrifter i detta avseende har givit uppslag till kommerskollegiets underdåniga skrivelse den 29 april 1916. I nämnda skrivelse har kommerskollegium under åberopande av att vid den då pågående riksdagen förelåg fråga om verkställande av djupborrningar i Skåne med huvudsakligt syfte att uppdaga nya stenkolsfyndigheter — till vilken fråga jag återkommer i det följande — i underdånighet anført, att, därest förhoppningarna på ett gynnsamt resultat av berörda av staten bekostade borrningar uppfyll-

des och en utvidgning av verksamheten på detta industriella område komme att äga rum, jämväl statsverket borde därav bereda sig den direkta fördel, som kunde vinnas därigenom, att på stenkolslagstiftningen överfördes de principer, som genom berörda under år 1899 utfärdade författningar lades till grund för gruvlagstiftningen i övrigt i nu förevarande hänseende. Till vinnande av detta syfte har kollegium föreslagit vissa i den underdåniga skrivelsen närmare angivna ändringar i stenkolslagen.

Innan jag övergår till kommerskollegiets berörda ändringsförslag, anholder jag att få redogöra även för kollegiets underdåniga skrivelse den 22 november 1916 och de förhållanden, varav densamma föranletts.

I den till 1916 års riksdag avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t — under nionde huvudtiteln i punkten 83 — föreslagit riksdagen att för djupborrningar i Skåne anvisa visst anslag. Berörda borrningar skulle verkställas å platser, där det syntes finnas icke allt för ringa utsikt att i berggrunden påträffa brytvärda stenkolsförande lager. Under den i ärendet skedda utredning hade framhållits möjligheten av att, förutom stenkol, även salt eller andra värdefulla ämnen kunde komma att uppdagas vid dessa borrningar.

I skrivelse den 13 juni 1916 har riksdagen, med anmälan att det äskade anslaget anvisats, uttalat sin förvissning, att Kungl. Maj:t före borrningsarbetenas verkställande komme att träffa anstalter i syfte att, därest under arbetenas gång påträffades sådana brytvärda mineralfyndigheter, beträffande vilka tillfyllestgörande bestämmelser icke funnes förut stadgade, statens intressen måtte bliva vederbörligen tillgodosedda.

Sedan kommerskollegium anbefallts att, under beaktande av vad riksdagen sålunda uttalat och efter samråd med chefen för Sveriges geologiska undersökning, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de bestämmelser, som erfordrades i förevarande hänseende, har kollegium i skrivelsen den 22 november 1916 avgivit utlåtande i ärendet och därvid tillika överlämnat infortrade yttranden från chefen för Sveriges geologiska undersökning samt tillförordnade bergmästaren i södra bergmästardistriktet.

Den sistnämnde har i ämnet anført, att, om saltfyndigheter skulle komma att anträffas i Skåne, dessa helt säkert skulle i sitt geologiska uppträdande närmast likna därstädes förefintliga stenkolsförekomster och betydligt avvika från de former, vari de enligt 1884 års gruvstadga inmutningsbara malmer och mineral förekomme. Det vore även på geologiska grunder säkert, att salt endast kunde förekomma inom trakter, som i avseende på odling och bebyggande liknade dem, där stenkol funnes. De skäl, som på sin tid föranledde statsmakterna att upphäva inmutnings-

rätten beträffande stenkolsfyndigheter och för dessa stadga koncessionsförfarande, torde därför även i samma utsträckning få anses gälla för fastställande av koncessionsförfarande för tillgodogörande av de saltfyndigheter, som möjligen kunde anträffas i Skåne och angränsande landskap. Då fyndigheternas mäktighet, utsträckning och beskaffenhet ännu vore alldeles okända och alltså detaljerade bestämmelser icke gärna kunde införas i en eventuell lag, erbjöde koncessionsförfarandet även den stora fördelen framför inmutning, att det komme att ligga i Kungl. Maj:ts hand att vid varje särskild koncessions meddelande inom rätt vida gränser fastställa villkor för koncessionen enligt de erfarenheter, som kunde hava vunnits vid borrningar eller eljest pågående arbeten. Intill dess en närmare kännedom om möjligen förefintliga saltfyndigheter vunnits, torde därför 1886 års stenkolslag lämpligen böra utsträckas att i tillämpliga delar gälla även för saltfyndigheter. — Bergmästaren hade utgått från den principen, att staten genom lagstiftning rörande saltfyndigheter ville i det allmännas intresse möjliggöra uppkomsten av en gagnande industri ävensom kontrollera och i viss mån reglera densamma, men att därmed icke avsåges att bereda statsverket annan ekonomisk fördel än den varje framgångsrik gruvindustri gäve. Skulle de av statsverket på djupborrningarna nedlagda kostnaderna anses böra helt eller delvis ersättas av de personer, åt vilka koncessioner på de genom dessa borrningar påvisade fyndigheter meddelades, kunde Kungl. Maj:t utfärda bestämmelse härutinnan vid koncessionens meddelande. Det kunde möjligen synas mindre lämpligt att lagstifta om fyndigheter, som kanske alls icke finnes, varför man kunde tänka sig möjligheten att tillsvida, för tillgodoseende av statens intressen, endast utfärdades en bestämmelse, att vid de förestående djupborrningarna eventuellt anträffade saltfyndigheter undantoges från jordägarnas fria förfogande samt att för deras tillgodogörande en kommande lagstiftning skulle avvaktas. Då detta emellertid skulle medföra en betydlig tidsförlust för igångsättande av arbetet på eventuella fyndigheter och då det redan finnes en lag, som i allt väsentligt passade in på nu ifrågavarande fyndigheter, vore det i såväl det allmännas som blivande gruvägaras intresse fördelaktigare att möjliggöra ett snabbt igångsättande av arbetena på fyndigheternas nyttiggörande genom att utsträcka nämnda lags giltighet till att även omfatta saltfyndigheter.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har förklarat sig lika med bergmästaren anse, att stenkolslagen borde utsträckas att gälla även för saltfyndigheter.

För egen del har kollegium anfört, att beträffande de stenkolsfyndigheter, som vid de ifrågavarande borrningarna kunde komma att

upptäckas, statens intressen kunde tillgodoses genom bestämmelserna i stenkolslagen med däri av kollegium i skrivelsen den 29 april 1916 föreslagna ändringar. Vad åter anginge möjligen blivande saltfyndigheter, erfordrades särskilda åtgärders vidtagande. Visserligen hade i Kungl. Maj:ts plakat och förordning den 27 augusti 1723 stadgats, att i 'saltbrunnar och saltberg', där de påfinnas kunde, upptäckaren skulle äga att taga del till hälften. Men genom bestämmelserna i 1855 års gruvstadga, enligt vilka inmutning av saltfyndigheter icke vidare medgavs, hade rätten till dylika fyndigheter återfallit till jordägaren. Särskilt med hänsyn till den flerstädes uti ifrågavarande trakter långt drivna jordstyckningen torde emellertid de antagligen avsevärda kostnaderna för saltets uppdagande och uppfordrande samt det sätt, varpå de eventuella saltfyndigheterna skulle förekomma, nämligen i vidsträckt lager, medföra, att jordägarintresset enbart icke skulle erbjuda trygghet för tillgodoseendet av statens intresse att fyndigheterna leve utnyttjade. Det torde därför bliva nödvändigt att, för tillgodoseende av detta allmänna intresse, ånyo möjliggöra att, där sådant erfordrades, förfoganderätten till dessa fyndigheter överflyttades från jordägaren till lämplig företagare. Därvid kunde tagas i övervägande, huruvida beträffande dessa fyndigheter inmutningsrätten borde återinföras eller, såsom i de av kollegium införade yttrandena föreslagits, koncessionsförfarande stadgas. Då under förhanden varande förhållanden den nu ifrågasatta lagstiftningen på området torde bliva av endast provisorisk natur samt därjämte måhända aldrig behövde komma i tillämpning och en vidlyftigare, på självständig grundval lagd författning alltså ej syntes böra eller lämpligen kunna utarbetas, ansåge kollegium, att som utgångspunkt för ett val mellan förenämnda två förfaranden endast gruvstadgans och stenkolslagens bestämmelser borde komma i betraktande. Med hänsyn till de möjligheter, som torde föreligga beträffande ifrågavarande fyndigheters lokala utsträckning och förekomst-sätt, kunde, såsom bergmästaren uttalat, mot inmutningsförfarandet åberopas samma skäl, som vid stenkolslagens tillkomst anfördes mot detsamma och för koncessionsförfarandet. Härvid ville kollegium erinra, att inmutningsrätten till stenkol hade kommit att för jordägarna medföra avsevärda olägenheter utan motsvarande gagn för det allmänna. Jordägarens intresse att ej i onödan störas i sin besittning talade för koncessionsförfarandet jämväl ur den synpunkten, att detta förfarande möjliggjorde att vid konkurrens mellan flera koncessionssökande låta tillbörlig hänsyn vederfaras jordägaren, därest denne sökte koncessionen och vore lämplig till utförande av företaget. I anslutning till de härutinnan gjorda uttalanden av chefen för Sveriges geologiska undersökning samt bergmästaren hemställde alltså kollegium om utfärdande av lag om koncession å

saltfyndigheter samt att för sådan koncession måtte läggas till grund huvudsakligen bestämmelserna i stenkolslagen; och ville kollegium därvid erinra, att genom en sådan anordning jämväl möjlighet bereddes att tillgodose statens upptäckarintresse.

Kommerskollegium har sålunda föreslagit *dels* i skrivelsen den 29 april 1916, att de grundsatser i fråga om kronans rätt till andel i fyndigheter å kronojord, vilka kommit till uttryck i 1899 års lag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i gruvstadgan, måtte genomföras även i stenkolslagstiftningen, *dels ock* i skrivelsen den 22 november 1916, att i anslutning till stenkolslagens bestämmelser måtte utfärdas stadganden om koncession å saltfyndigheter.

Vad kollegium i förstberörda avseende hemställt anser jag mig böra förorda. Någon giltig grund torde ej föreligga till upprätthållande av den skiljaktighet, vilken, efter den under 1899 vidtagna ändringen i gruvstadgans bestämmelser om kronans rätt som jordägare, numera består mellan nämnda bestämmelser samt stenkolslagens stadganden för motsvarande fall.

Likaledes är jag ense med kommerskollegium därom, att eftersökandet och bearbetandet av saltfyndigheter bör göras till föremål för laglig reglering. På sätt kollegium framhållit, torde härvid böra tagas i övervägande, huruvida den inmutningsrätt, som, på grund av den av kollegium omförmälda 1723 års förordning och sedan jämväl enligt gruvstadgan den 20 oktober 1741, varit allt intill ikraftträdandet av 1855 års gruvstadga gällande i fråga om bergsalt, nu bör återinföras eller om en blivande lagstiftning bör byggas på koncessionssystemet. Jag vill erinra, att den kommitté, vars förslag ligger till grund för stenkolslagen, i motiven till förslaget uttalade, att inmutning icke kunde ske utan intrång i jordägarens rätt och att i fråga om stenkol detta intrång vore mycket mera betydande än vid tillgodogörande av andra fyndigheter. Dels vore i allmänhet den mark, varest stenkol i vårt land förekomme, av vida bättre beskaffenhet och högre värde än de områden, som för annan gruvdrift erfordrades. Dels måste, i följd av stenkolsflötsernas vidsträckta utbredning och ringa mäktighet, för deras bearbetande tagas i anspråk ojämförligt större vidder än för bergmalmer. Inmutningsrätten kunde i fråga om stenkol begagnas i en utsträckning, som medförde verklig och avsevärd skada för jordägaren. Så hade under åren 1858—1872 uttagits mutsedlar, motsvarande ett område av trettiosex kvadratmil, däribland nästan hela Luggude och Rönnebergs härad. Av dessa inmutningar hade blott en ringa del föranlett verkligt gruvarbete; det stora flertalet hade endast utgjort underlag

för en osund spekulation i mutsedlar. Med hänsyn därtill tillstyrkte kommittén koncessionssystemets införande beträffande stenkolsfyndigheter.

I det nu förevarande ärendet har, såsom redan nämnts, vederbörande bergmästare ansett det på geologiska grunder säkert, att salt endast kunde finnas inom trakter, som i avseende på odling och bebyggande liknade dem, där stenkol förekomme; och har bergmästaren liksom även chefen för Sveriges geologiska undersökning samt kommerskollegium funnit de skäl, som föranlett koncessionsförfarandet beträffande stenkol, vara tillämpliga jämväl i fråga om saltsyndigheter. Lika med nämnda myndigheter är även jag av den uppfattningen, att en lagstiftning rörande saltsyndigheter bör byggas på koncessionssystemet och även i övrigt anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i fråga om tillgodogörande av stenkolsfyndigheter. Erforderliga bestämmelser torde lämpligen kunna upptagas i ett till stenkolslagen fogat nytt kapitel.

I enlighet med de grunder, jag nu angivit, har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter. För de särskilda bestämmelserna i detta lagförslag torde jag nu få i korthet redogöra.

10 §. Stenkolslagens 10 § andra stycket, enligt vilket jordägare i vissa fall må tillgodogöra sig av koncessionsinnehavaren brutna mineraliska ämnen, stadgar i fråga om kronojord, att jordägarens rätt i nämnda hänseende utövas av jordens innehavare. I överensstämmelse med vad kommerskollegium hemställt, hava dessa bestämmelser i förslaget ändrats därhän, att befogenheten att utöva omförmälda, kronan såsom jordägare tillkommande rätt inskränkts till att gälla endast för kronoåbo och boställsinnehavare.

23 §. Beträffande lagens 23 §, vars innehåll jag i det föregående angivit, har motsvarande ändring vidtagits, så att paragrafen nu överensstämmer med 17 § gruvstadgan i dess lydelse enligt 1899 års lag.

25 §. På sätt kommerskollegium anfört, torde den avgift, som enligt 23 § i dess föreslagna lydelse skall utgå till kronan, böra å kronans sida bestämmas av den särskilda nämnd, varom stadgas i de förut omförmälda nådiga kungörelserna den 20 oktober 1899 och den 15 november 1907. Med hänsyn därtill har åt 25 § stenkolslagen givits en något förändrad avfattning. Om förevarande förslag upphöjes till lag, torde lämpligen ett tillägg i nu angivna riktning kunna göras till 2 § i nyssnämnda kungörelse den 15 november 1907.

41 §. I skrivelsen den 29 april 1916 har kommerskollegium ifrågasatt ytter-

ligare en, mindre väsentlig, ändring i stenkolslagen, en ändring som visserligen icke sammanhänger med de i 10 och 23 §§ vidtagna. Enligt lagens 41 § skall över stenkolsgruva, som är under arbete, finnas en gruvkarta; och böra nya gruvarbeten inom sex månader inläggas å kartan. Kommerskollegium har nu anfört, att, enligt vad tillförordnade bergmästaren i södra bergmästardistriktet meddelat, beträffande dessa gruvmätningar utbildat sig den praxis, att nya gruvarbeten inlades å kartan i början av året efter det, under vilket de utförts. Av detta förfaringsätt hade enligt bergmästarens utsago ingen olägenhet förmärkts, och kollegium hade icke för sin del något att invända mot den sålunda skedda utvecklingen på området. Bergmästaren hade emellertid ansett det önskvärt, att stadgandet i lagen bragtes i överensstämmelse med det vedertagna bruket, samt föreslagit, att berörda stadgande utbyttes mot en föreskrift, att nya gruvarbeten borde inläggas å kartan före den 1 mars året efter det, då de utförts. Mot sagda förslag, som av kommerskollegium lämnats utan anmärkning, har jag icke haft något att erinra.

Jag övergår nu till de ny tillagda paragrafer, som innefatta bestämmelserna om tillgodogörandet av saltfyndigheter. Huvudstadgandet, att sådant tillgodogörande är beroende på koncession, innehålles i 49 § av förslaget. 49 §.

Kommerskollegium har härutinnan yttrat, att den nya lagstiftningens föremål torde böra så begränsas, att lagen icke komme att avse saltfyndigheter av andra slag än sådana, som kunde uppdragas genom de nu ifrågavarande djupborrningarna, och alltså ej exempelvis gnejs och andra silikatbergarter, varur kalialter eller andra salter kunde framställas, ej heller magnesit. De i lagen avsedda saltfyndigheterna borde därför, i enlighet med vad chefen för Sveriges geologiska undersökning föreslagit, inskränkas till stensalt samt de kali- och magnesiaskalter, vilka förekomme på ett med stensalt likartat sätt, jämte dessa åtföljande salter. Å andra sidan borde det ur denna synpunkt icke vara av någon betydelse om saltet förekomme i fast eller flytande form, varför även saltkällor, vare sig de saltlager som gåve dem sin salta uppdragats eller ej, borde kunna bliva föremål för koncession. För att emellertid koncession ej skulle kunna begäras för sådana fyndigheter, som, om ock salt kunde ur dem utvinnas, likväl borde erhålla huvudsakligen annan användning, såsom exempelvis hälsokällor, borde för koncession förutsättas avsikt hos företagaren att ur fyndigheten tekniskt utvinna salt. Då bestämmelserna om arbetsskyldighet härigenom komme att avse endast för sådant ändamål bedrivet arbete, torde säkerhet mot missbruk härutinnan vara beredd. — I överensstäm-

melse med vad sålunda anförts, har kollegium föreslagit ett stadgande av innehåll, att rättighet att för tekniskt utvinnande av salt eftersöka och bearbeta saltfyndighet, varmed skulle förstås fyndighet, innehållande stensalt eller på därmed likartat sätt förekommande kali- eller magnesiasalter jämte andra dessa åtföljande salter, skulle bero på särskilt tillstånd (koncession) av Kungl. Maj:t.

Den sålunda föreslagna bestämmelsen har, med viss i samråd med chefen för Sveriges geologiska undersökning och vederbörande i kommerskollegium gjord jämkning, upptagits i förevarande paragraf.

50 §.

I förslaget 50 § angivas de bestämmelser i stenkolslagen, vilka skola äga tillämpning i fråga om saltfyndigheter.

De två nya paragraferna hava sammanförts under en gemensam kapitelöverskrift. Åt stenkolslagens rubrik har med hänsyn till de nytillagda bestämmelserna givits en förändrad lydelse.

Med avseende på den föreslagna lagens ikraftträdande innehåller densamma i fråga om stenkolsfyndighet övergångsbestämmelser, motsvarande dem, som meddelades i 1899 års lag om ändringar i gruvstadgan.»

Föredraganden uppläste därefter ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Israel Myrberg.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter.

Härigenom förordnas, att 10, 23, 25 och 41 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter skola erhålla följande ändrade lydelse samt att till nämnda lag skall fogas ett nytt kapitel, innehållande två paragrafer av nedan angivna lydelse, och att med anledning av sagda tillägg lagens överskrift skall lyda som följer:

Lag angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter.

10 §.

Den, som erhållit koncession, äge uteslutande rätt att, med de villkor och inskränkningar denna lag innehåller, inom det område koncessionen omfattar eftersöka samt bearbeta och tillgodogöra sig därstädes befintliga stenkolsfyndigheter ävensom de eldfasta leror, vilka i sammanhang med sådana fyndigheter förekomma.

Övriga på djupet anträffade mineraliska ämnen inom området för koncessionen må även av koncessionsinnehavaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för arbetets ändamålsenliga drivande, och äge koncessionsinnehavaren därav använda vad för gruvdriftens ändamål behöves. Vad sålunda icke användes må innehavaren av koncessionen ock behålla, så framt det icke av jordägaren mot erläggande av gottgörelse för brytnings- och uppfodringskostnader avhämtas inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordägarens rätt i detta avseende utövas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen, av kronoåbon eller boställsinnehavaren.

Är mineralfyndighet inom området inmutad, vare lag som i 17 § sägs.

23 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen, skall kronoåbon eller boställsinnehavaren njuta den jordägaren enligt 22 § tillkommande avgift till godo.

25 §.

Fråga om beloppet av den avgift, som enligt 22 § tillkommer annan jordägare än kronan eller som enligt 23 § tillgodonjutes av kronoåbo eller boställsinnehavare, skall, där överenskommelse ej kan träffas, prövas av skiljemän, såsom i 19 § är föreskrivet.

Huru beloppet av den avgift, som jämlikt 22 § tillkommer kronan såsom jordägare, skall bestämmas, därom förordnar Konungen.

41 §.

Över stenkolsgruva, som är under arbete, skall, där icke gruvan i sin helhet är från dagen fullt åskådlig, finnas fullständig och noggrann gruvkarta (markscheiderkarta) i skala 1: 1,500; och böra nya gruvarbeten å kartan inläggas inom utgången av februari månad året efter det, under vilket de utförts.

Gruvkarta skall, på bekostnad av koncessionsinnehavaren, upprättas av bergstjänsteman eller annan, som av bergsöverstyrelsen förklarats behörig att verkställa gruvmätningar; börande så väl kartan som kompletteringsarbetena uppgöras i två exemplar, därav det ena skall finnas vid gruvan eller på tillsägelse vara för bergmästaren eller jordägare därstädes tillgängligt, och det andra insändas till bergsöverstyrelsen.

Försummar koncessionsinnehavare vad sålunda är föreskrivet, vare straffet böter från och med tio till och med etthundra kronor, och äge bergmästaren låta å hans bekostnad karta upprättas eller kompletteras.

6 KAP.

Om saltfyndigheter.

49 §.

Rättighet att för tekniskt utvinnande av salt eftersöka och bearbeta saltfyndighet är beroende på koncession, som meddelas av Konungen.

Med saltfyndighet förstås i denna lag fyndighet, innehållande stensalt eller andra salter, vilkas förekomstsätt är likartat med stensaltets.

50 §.

Vad här ovan i 2—5, 7—44 och 48 §§ är stadgat angående stenkolsfyndigheter skall äga motsvarande tillämpning i fråga om saltfyndigheter.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Har någon, innan denna lag trätt i kraft, förvärvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogenhet för honom att, vad stenkolsfyndighet angår, njuta jordägarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag, i vad den avser 23 § i lagen den 28 maj 1886, ej äga tillämpning emot den, som före denna lags trädande i kraft gjort ansökning om tillstånd att eftersöka och bearbeta stenkolsfyndighet.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd tisdagen den
27 mars 1917.*

Närvarande:

Justitieråden: GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÄGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 januari 1917, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden Hjalmar Himmelstrand.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 27 mars 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och chefen för jordbruksdepartementet, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det den 26 januari 1917 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter; och hemställde föredraganden, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes Hans Maj:t Konungen med bifall till samma hemställan förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Israel Myrberg.